

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Anticiklinis kapitalo rezervas

Sprendimą pagrindžianti medžiaga

Kovas

2020

Leidinių parengė Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.
Jei nenurodyta kitaip, remiamasi duomenimis, paskelbtais iki 2020 m. vasario 12 d.

Paveikslų pavadinimų paantraštėse pateiktas laikotarpis apima nurodytų metų, ketvirčio ar kito laikotarpio duomenis.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Lietuvos bankas
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

SPRENDIMO DĖL ANTICIKLINIO KAPITALO REZERVO NORMOS PAGRINDIMAS

Lietuvos banko valdyba 2020 m. kovo 31 d. priėmė sprendimą¹ nuo 2020 m. balandžio 1 d. nustatyti 0 proc. anticiklinio kapitalo rezervo (AKR) normą. Planuojama, kad AKR norma nebus didinama bent 12 mėn., t. y. padidinta AKR norma (ji paprastai įsigalioja po 12 mėn. pereinamojo laikotarpio) būtų pradėta taikyti ne anksčiau kaip 2022 m. balandžio 1 d. Šis indikacinis laikotarpis priklausys ir nuo tolesnės ekonomikos bei finansų sistemos raidos.

Toks sprendimas priimtas atsižvelgiant į numatomą reikšmingą neigiamą įtaką Lietuvos ekonomikai dėl koronaviruso (COVID-19) sumažėjus išorės ir vidaus paklausai, o daliai įmonių susidūrus su veiklos apribojimais dėl nuo 2020 m. kovo 16 d. Lietuvos Respublikos teritorijoje įsigaliojusio laikino karantino. Lietuvoje veikiančios įmonės yra glaudžiai susijusios tiek dėl pastaraisiais metais sparčiai išaugusių prekybos kreditų, tiek ir dėl įmonių paskolų kitoms įmonėms. Todėl vienos ekonominės veiklos įmonių sunkumai gali greitai persiduoti kitų ekonominių veiklų įmonėms. Be to, duomenys rodo, kad apgyvendinimo, statybos, meninės veiklos, gamybos, transporto, prekybos veiklų subjektai yra pažeidžiamesni trumpuoju laikotarpiu, nes jų galimybės sukaupti finansinių išteklių buvo ribotos dėl mažo pelningumo, palyginti su kitomis veiklomis. Pažymėtina, kad finansų sistemos rinkos dalyvių paskolos kai kurioms iš šių veiklų (transporto, prekybos, gamybos, apgyvendinimo) sudaro apie 20 proc. viso bankų paskolų portfelio, tačiau šioms veikloms suteiktos paskolos sudaro net apie 50 proc. visų paskolų įmonėms vertės.

COVID-19 viruso sukeltas šokas lems ekonomikos susitraukimą, kurio mastas gali būti didelis, jei kova su virusu Lietuvoje ir visame pasaulyje užsitęs, tačiau Lietuvos bankų sektorius turi sukaupęs atsargų galimiems nuostoliams sugerti. Pasitvirtinus U formos nuosmukio, primenančiam 2009 m. krizę, scenarijui, bendrasis vidaus produktas (BVP) 2020 m. galėtų smukti 11,4 proc., bankų kapitalo pakankamumo rodiklis – 8,5 proc. p., tačiau nepažeistų minimalių kapitalo reikalavimų. Pritaikius V formos nuosmukio scenarijų, pagal kurį BVP 2020 m. sumažėtų 3,4 proc., bankų kapitalo pakankamumo rodiklis sumažėtų tik 1,2 proc. p. Tiesa, įmanomas ir užsitęsęs nuosmukio ir atsigavimo scenarijus, tuomet 2020 m. BVP galėtų smukti 20,8 proc. Vis dėlto svarbu paminėti, kad šio scenarijaus išsipildymas yra menkai tikėtinas.²

Pagrindinis AKR priemonės tikslas – bankų sektoriui turėti pakankamą kapitalo rezervą galimiems nuostoliams padengti ciklinės sisteminės rizikos pasireiškimo atveju, ekonomikos nuosmukio metu arba esant ženklų, kad ekonomikos laukia iššūkiai. 2017 m. pabaigoje Lietuvos bankas priėmė sprendimą, kad ekonomikos pakilimo metu, kai nėra susiformavę finansinių disbalansų, tačiau kredito ir NT rinkų aktyvumas didelis, o bankai veikia pelningai, AKR būtų nuosekliai kaupiamas iki 1 proc. Nuo 2018 m. gruodžio 31 d. šalies bankams pradėta taikyti 0,5 proc. AKR norma, nuo 2019 m. birželio 30 d. iki šiol galiojo 1 proc. AKR norma. Nustatant teigiamą AKR normą, buvo pažymėta, kad, pastebėjus finansinių disbalansų, AKR būtų didinamas toliau virš 1 proc., o susidūrus su ekonomikos šokais ar finansų ciklui perėjus į nuosmukio etapą, AKR norma galėtų būti sumažinta.

Kredito įstaigų turimas AKR 2019 m. pabaigoje sudarė 86 mln. Eur. Tikimasi, kad šių lėšų atlaisvinimas padės joms ne tik atremti galimus nuostolius, bet ir jaustis tvirčiau planuojant tolesnį kreditavimą. Toks atlaisvinto kapitalo kiekis leistų kredito įstaigoms suteikti iki 1 mlrd. Eur paskolų, taip pagyvinant šalies ekonomiką.

Remiantis turimais duomenimis iki 2019 m. pabaigos, Lietuvos finansų sistemoje susiformavusių reikšmingų disbalansų nebuvo. Kredito ir BVP santykio atotrūkis nuo jo ilgalaikės tendencijos toliau pamažu traukėsi, tačiau tebebuvo neigiamas. Įmonių įsipareigojimai buvo pastebimai padidėję, nors bankų skolinimas įmonėms traukėsi. Būsto paskolų portfelio augimo tempas tebebuvo spartus, tačiau paskolų namų ūkiams portfelio augimo tempas šiek tiek sulėtėjo. Nekilnojamojo turto kainos buvo arti jų pamatinės vertės. Kiti rodikliai augančių disbalansų taip pat nerodė – pinigų finansų įstaigų (PFĮ) paskolų ir indėlių santykis dar labiau sumažėjo ir sudarė 92 proc., einamosios sąskaitos balansas buvo teigiamas (2,5 % BVP), o būsto kainų ir namų ūkių pajamų santykis mažėjo³.

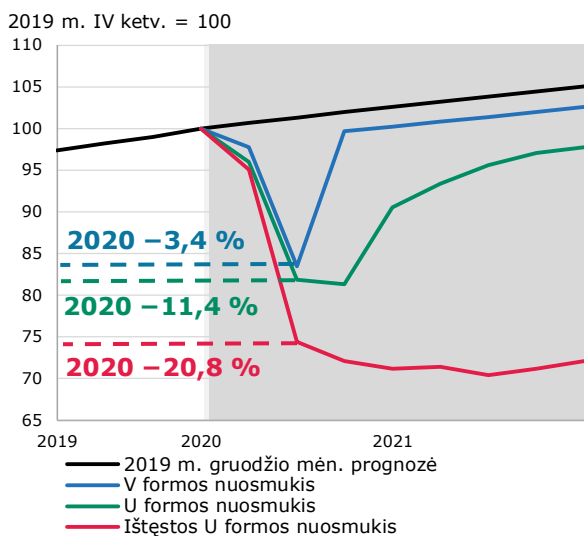
¹ Lietuvos banko valdybos 2020 m. kovo 31 d. nutarimas Nr. 03–40 „Dėl anticiklinio kapitalo rezervo taikymo“.

² Daugiau informacijos [2020 m. kovo 26 d. Lietuvos banko spaudos pranešime](#).

³ Išsamesnė informacija apie būsto ir kredito rinkų tendencijas bei disbalansų rodiklius iki 2019 m. pabaigos pateikta 1 ir 2 prieduose.

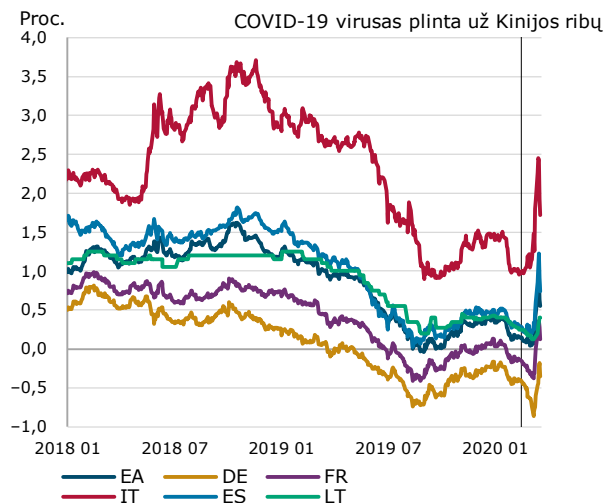
1 PRIEDAS. KREDITO IR BŪSTO RINKŲ TENDENCIJOS

1 pav. Lietuvos BVP raida, prognozės ir galimi scenarijai
(2019 m. I ketv.–2019 m. IV ketv. – duomenys;
2020 m. I ketv.–2021 m. IV ketv. – prognozė)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

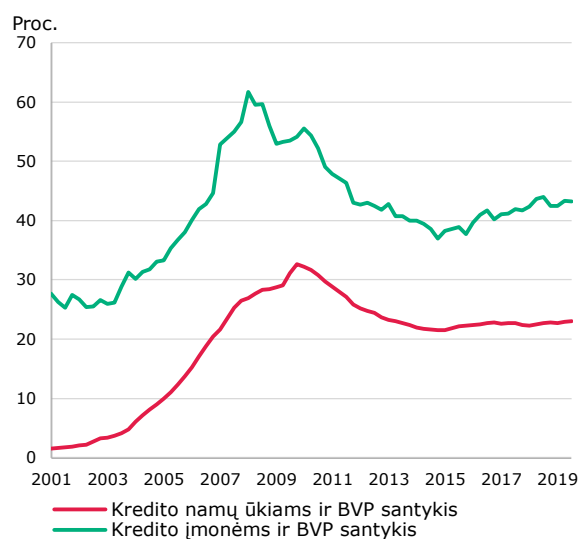
2 pav. Euro zonos vyriausybių vertybinių popierių pajamingumas
(2018 m. sausio 1 d.–2020 m. kovo 25 d.)

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB.

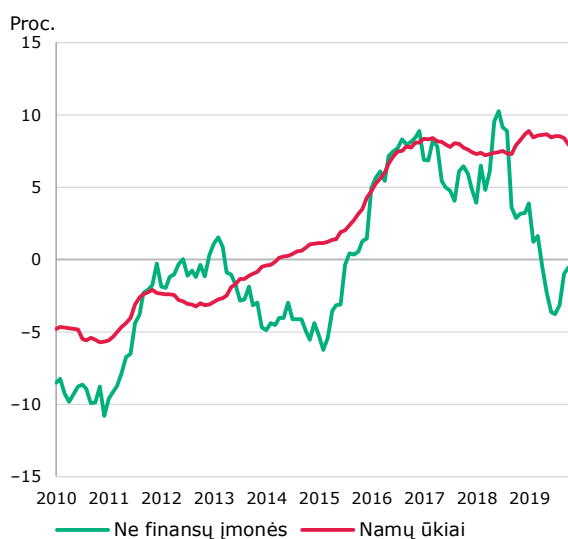
Pastabos: EA – euro zona, DE – Vokietija, FR – Prancūzija, IT – Italija, ES – Ispanija, LT – Lietuva.

3 pav. Ne finansų įmonių bei namų ūkių kredito ir BVP santykis
(2001 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

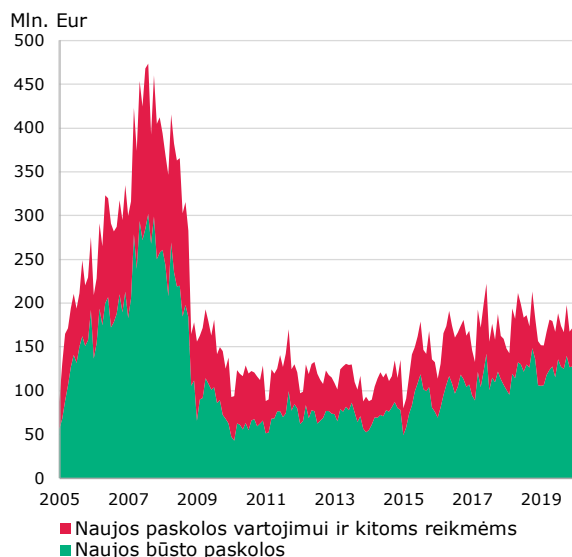
Šaltinis: Lietuvos bankas.

4 pav. Ne finansų įmonėms ir namų ūkiams suteiktų PFĮ paskolų portfelio metinis augimas
(2010 m. sausio mėn.–2019 m. gruodžio mėn.)

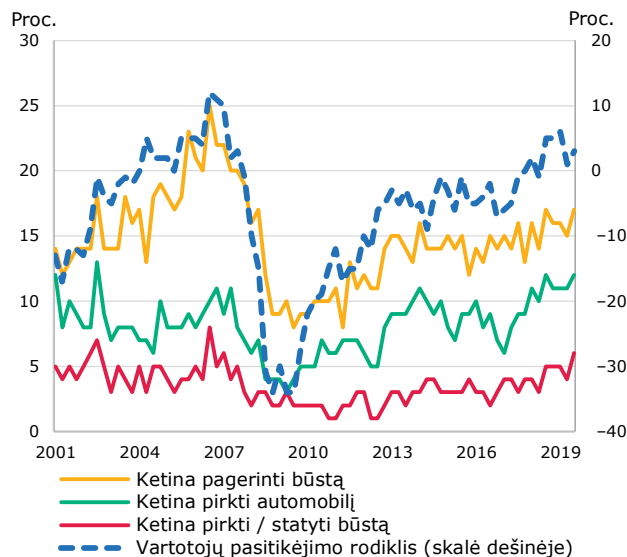
Šaltinis: Lietuvos bankas.

5 pav. Naujų PFĮ paskolų namų ūkiams srautas (2005 m. sausio mėn.–2019 m. gruodžio mėn.)

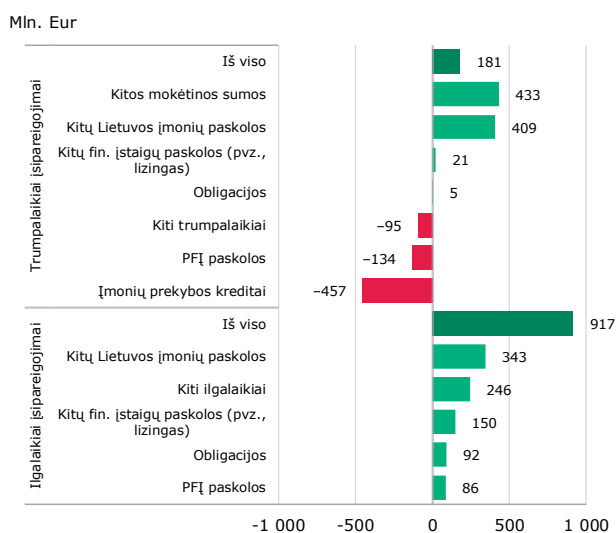
Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 pav. Vartotojų nuomonės tyrimo rezultatai (2001 m. liepos mėn.–2020 m. sausio mėn.)

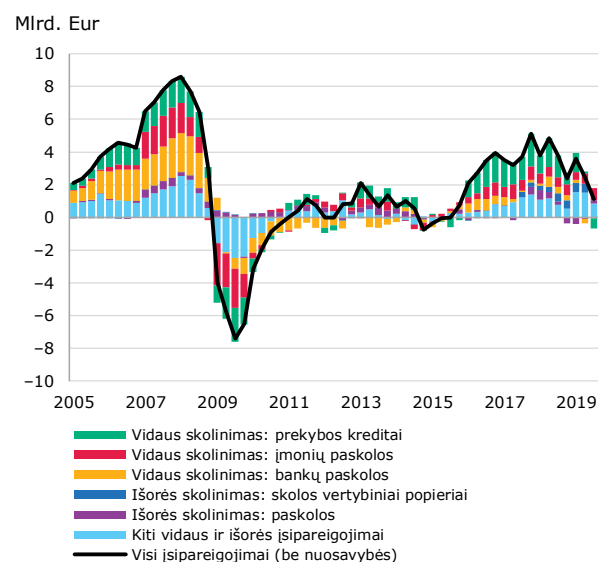
Šaltiniai: Statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

7 pav. Ne finansų įmonių trumpalaikių ir ilgalaikių įsipareigojimų metinė kaita (2018 m. III ketv.–2019 m. III ketv.)

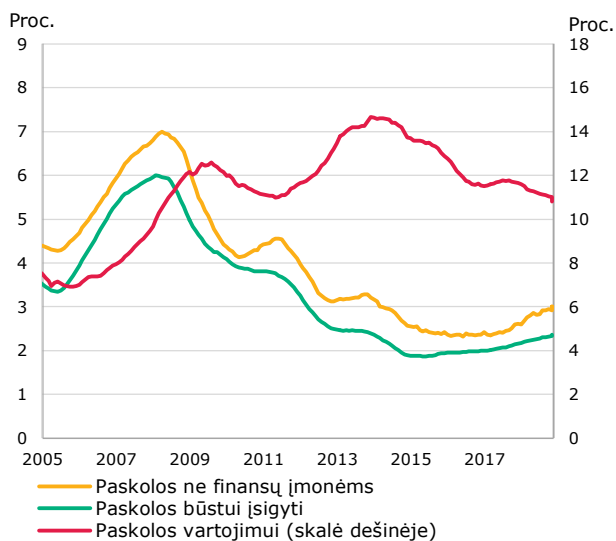
Šaltinis: Lietuvos bankas.

8 pav. Ne finansų įmonėms suteikto kredito metinė kaita (2005 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

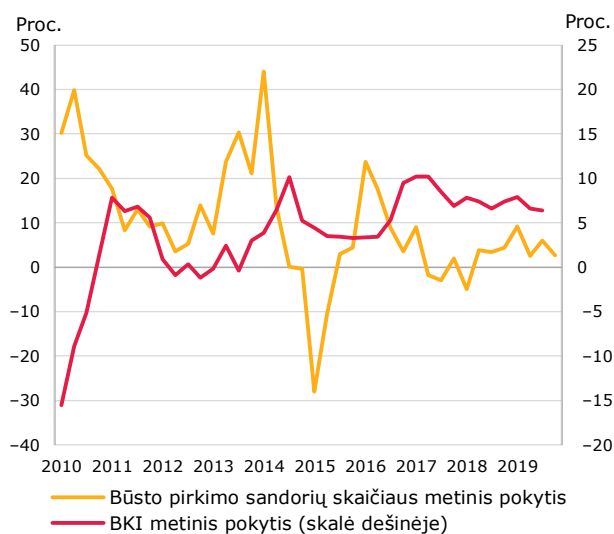
Šaltinis: Lietuvos bankas.

9 pav. Vidutinės svertinės naujų paskolų ne finansų įmonėms ir namų ūkiams palūkanų normos (12 mėn. slenkamasis vidurkis) (2005 m. spalio mėn.–2019 m. gruodžio mėn.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

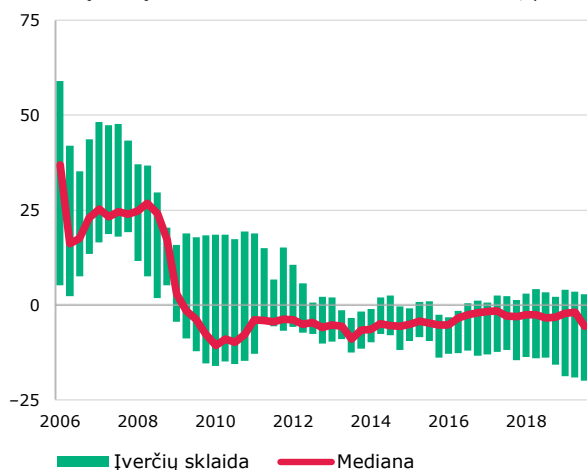
10 pav. Būsto pirkimo sandorių skaičiaus ir būsto kainų indekso (BKI) metiniai pokyčiai (2010 m. I ketv.–2019 m. IV ketv.)

Šaltiniai: VĮ Registrų centras ir Statistikos departamentas.

11 pav. Faktinių būsto kainų atotrūkis nuo fundamentalios reikšmės (2006 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

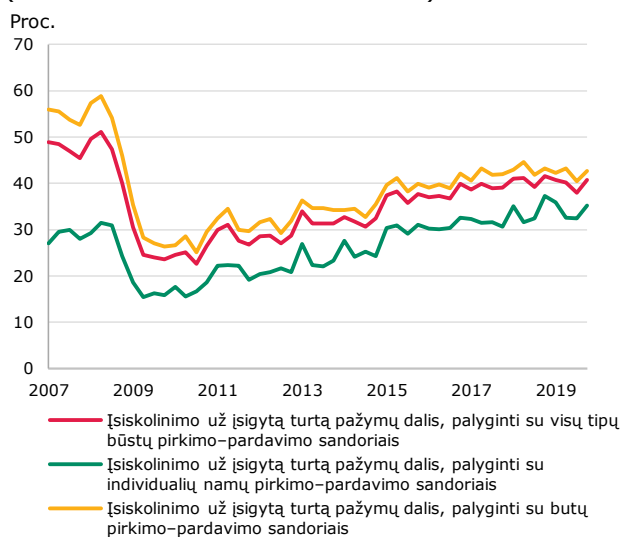
Faktinių kainų atotrūkis nuo fundamentalios reikšmės, proc.

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: įverčiai yra apskaičiuoti remiantis kainos ir nuomos santykiu, kainos ir pajamų santykiu, ekonometriiniu modeliu ir HP filtru.

12 pav. Būsto sandorių, įkeičiant įsigytą būstą, dalis (2007 m. I ketv.–2019 m. IV ketv.)

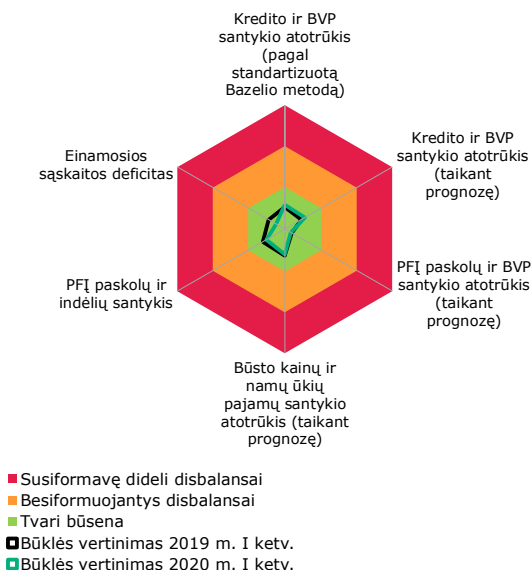

Šaltinis: Registrų centras.

2 PRIEDAS. KREDITO IR BŪSTO RINKŲ DISBALANSŲ RODIKLIAI

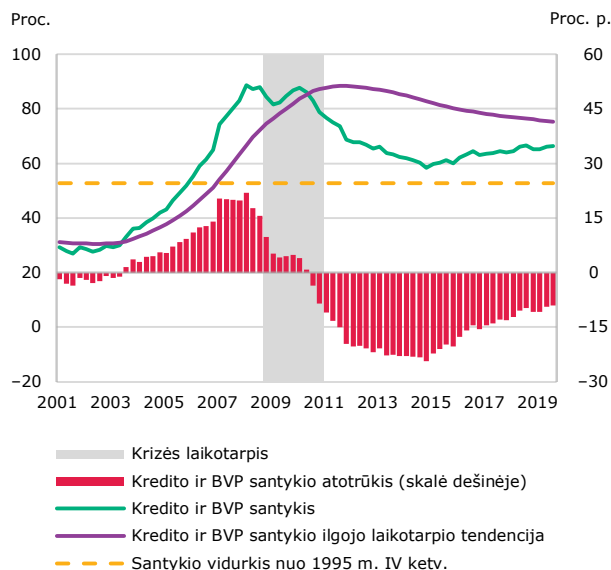
A pav. Kredito rinkos disbalanso vertinimas remiantis pagrindiniais ir papildomais rodikliais

(2020 m. I ketv.)

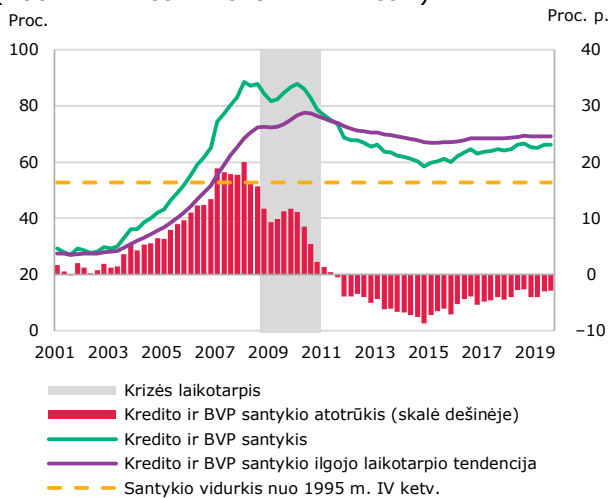
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: ašių skalės sudarytos pagal atitinkamo rodiklio kaitos režius: nuo mažiausios stebėtos reikšmės iki didžiausios.

B pav. I pagrindinis rodiklis: kredito privačiam ne finansų sektoriui ir BVP santykio atotrūkis (pagal standartizuotą Bazelio metodą) (2001 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

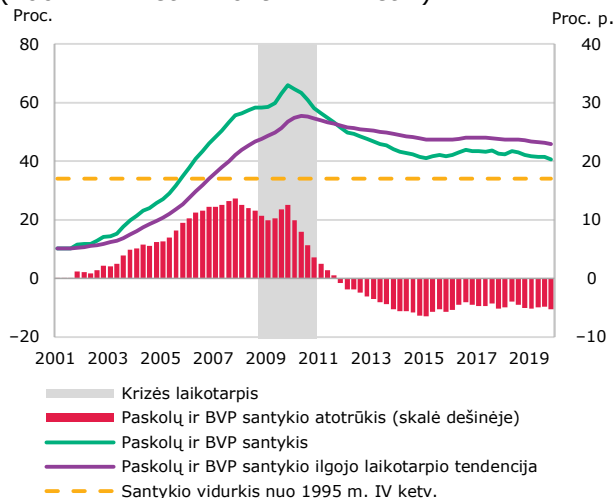
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: ilgalaikė tendencija apskaičiuota taikant vienpusį HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000.

C pav. II pagrindinis rodiklis: kredito privačiam ne finansų sektoriui ir BVP santykio atotrūkis (taikant prognozę) (2001 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: ilgalaikė tendencija apskaičiuota taikant vienpusį HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000; prieš taikant filtrą, rodiklis 5 m. į ateitį pratęsiamas 4 ketvirčių svertiniu vidurkiu.

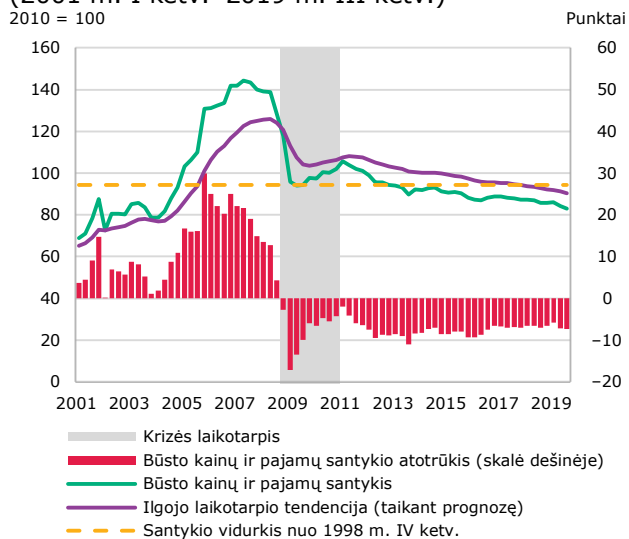
D pav. I papildomas rodiklis: PFĮ paskolų privačiam ne finansų sektoriui ir BVP santykio atotrūkis (taikant prognozę) (2001 m. I ketv.–2019 m. IV ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: ilgalaikė tendencija apskaičiuota taikant vienpusį HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000; prieš taikant filtrą, rodiklis 5 m. į ateitį pratęsiamas 4 ketvirčių svertiniu vidurkiu.

E pav. II papildomas rodiklis: būsto kainų ir namų ūkių pajamų santykio atotrūkis (taikant prognozę)

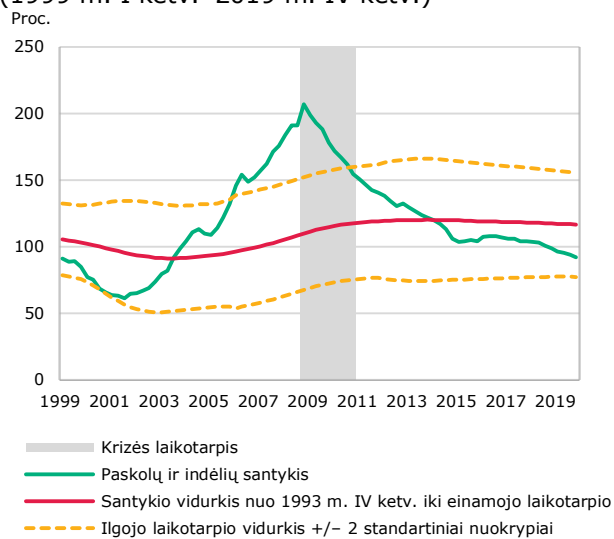
(2001 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastabos: 1) pajamos – namų ūkių algos ir atlyginimai; 2) ilgalaikė tendencija apskaičiuota taikant vienpusį HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000; prieš taikant filtrą, rodiklis 5 m. į ateitį pratęsiamas 4 ketvirčių svertiniu vidurkiu.

F pav. III papildomas rodiklis: PFĮ paskolų privačiam sektoriui ir privačiojo sektoriaus indėlių (pašalinus sezono įtaką) santykis (1999 m. I ketv.–2019 m. IV ketv.)

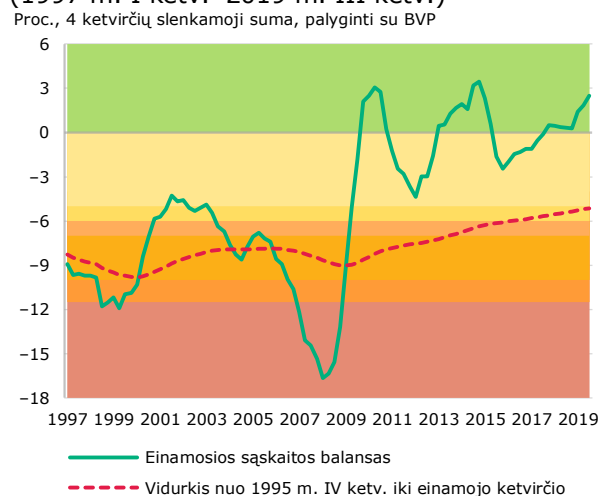

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: laikoma, kad rodiklio raida subalansuota, jei nenukrypsta nuo savo ilgalaikio vidurkio daugiau kaip per 2 standartinius nuokrypius. Standartinis nuokrypis apskaičiuotas nuosaikios rodiklio raidos laikotarpiu, neįskaitant 2006 m. II ketv.–2011 m. IV ketv. duomenų.

G pav. IV papildomas rodiklis: einamosios sąskaitos balanso (4 ketvirčių slenkamosios sumos) ir BVP santykis

(1997 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

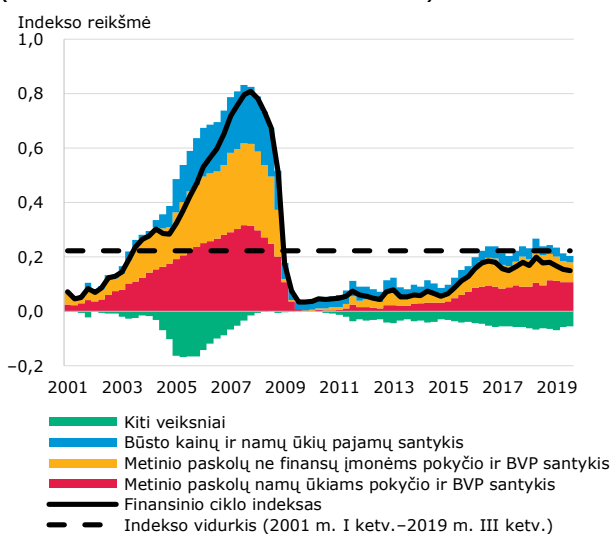

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: spalvos žymi skirtingą rizikos lygį, jis nustatytas remiantis S. M. Reinhart ir V. R. Reinhart, 2008, *Capital flow bonanzas: An encompassing of the past and present, NBER working paper, 14321*.

H pav. Lietuvos finansinio ciklo indeksas ir jo kaitos veiksniai

(2001 m. I ketv.–2019 m. III ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: nuo 2020 m. finansinio ciklo indeksas įvertinamas atsižvelgiant į platesnį kredito apibrėžimą (apima visus kreditus, suteiktus ne finansų įmonėms ir namų ūkiams, nepriklausomai nuo kredito teikėjo).